

Skjærtorsdag bød på samme fine vær og føre og da formen nu begynte å bli bra, gikk turen den dag helt frem til Nystuen på Filefjell.

Fra Spiterstulen op Uladalen og ned Storådalen til Gjendebu — derfra op Veslådalen, ned til Bygdin, over Eidsbugaren, Tyinholmen, Tyin, og veien frem til Nystuen. Det var turens lengste dagsmarsj, og man følte jo så smått trang til en seng. Men Nystuen ligger ved hovedveien til Lærdal, som er åpen hele vintren, og her stod bilene i lange rekker og hotellet var mildest talt overfylt.

Jeg tror vi var 20 mennesker om natten i stuen i lenestoler, sofaer og på gulvet, og da like mange par våte støvler og strømper hang til tørk rundt ovnen, var det mindre hyggelig.

Hit var alt gått etter programmet, og da jeg skulde til Oslo senest påskesøndag formiddag, var planene for de næste to dager: fredag over Breistølen i Hemsedal til Jungdalshytten, og lørdag derfra til Finse.

Men fredagen vartet op med en real snestorm fra øst, og da gikk det ikke så fort. For det var nødvendig å gå med kompasset i hånden praktisk talt hele veien, og når man går alene, kan man ikke ta en eneste chance utfor bakke. Så det blev nok med Breistølen den dagen.

Jeg var så heldig å komme rett igjennom skaret mellom Suletindene, som i grunnen var det mest markerte punkt på veien. Ellers aner jeg ikke hvordan det ser ut på den delen av veien.

Nu hadde jeg selvfølgelig en chance til godvær, og kunde da rukkit målet Finse den næste dag, men da situasjonen lørdag ikke var synderlig bedre, erklærte jeg påsketuren for avsluttet for denne gang og tok beltebilen ned Hemsedal.

Beltebilen var et befordringsmiddel som jeg varmt vil anbefale for turer i fjellet. Til tross for den vedholdende storm og ikke annen antydning til vei enn noen staker som stakk op av snefonnene, gikk det fremover i ganske bra fart op og ned de mannhøie fonner og gjennom løssneen.

Og så gikk det med toget fra Gol til et par dagers velfortjent rangel i Oslo før hjemreisen.

MED SVARTISEN TIL NABO

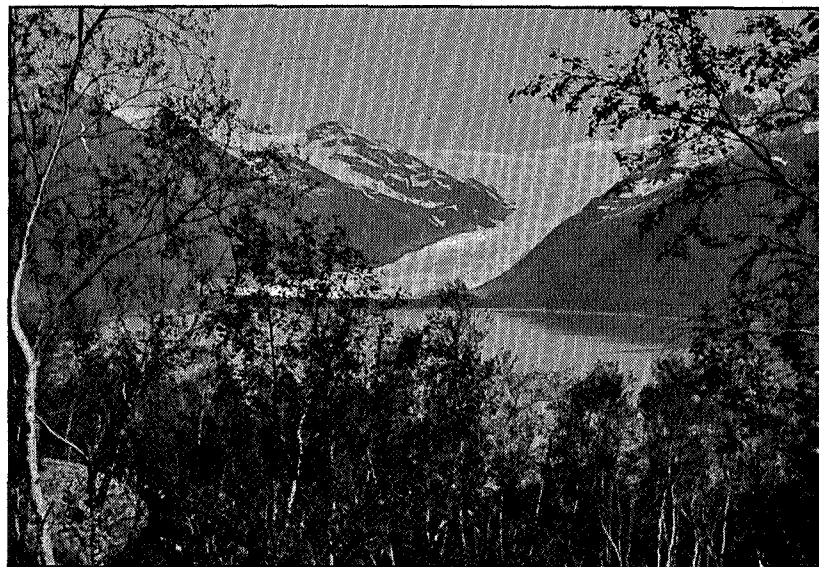
ET ELDORADO FOR BRE-VANDRERE, BOTANIKERE, ZOOLOGER, FOTOGRAFER, MALERE

AV BERGINGENIØR K. L. BÖCKMAN

Svartisen har lenge nok ligget som et skremsel inne i midten av Norge. I denne artikkel viser bergingeniør K. L. Bockman at den så langt fra er noe skremsel, men en mektig og attraktiv Grønlandsverden som de flytende hotellene innvånere vel får se glimt av, men hvis herligheter først åpnes, når man gir sig tid til å trenge inn mellom dens nunatakker — eller i et hvert fall holde sig en stund i dens naboskap.

Tre små klatter ligger igjen av den innlandsisen, som for noen titusener år siden dekket vårt land på samme måte som Grønland er nediset nu. Det er Svartisen, Jostedalsbreen og Folgefonnen. Så små er disse klattene forresten ikke. Svartisen, den største av dem, dekker et areal på over fem hundre kvadratkilometer, og regner vi dens gjennomsnittstykkelser til 200 meter, blir det hundre tusen millioner kubikkmeter is, mere enn femti tonn på hver av verdens mennesker, eller over tredve tusen tonn på hver nordmann om man skal gå efter selvforsyningsprinsippet og forbeholde all denne kjølighet for landets egne innbyggere nu i sommervarmen.

Nei, vi nordmenn trenger ikke dra til Grønland eller Spitsbergen for å se innlandsisen i all dens majestet med breer, gletchere og nunatakker. Et døgnns reise nordover fra Trondheim er nok, og man er midt oppe i det skjønneste arktiske turistlandskap noen sommerreisende kan ønske sig. Et vakkert, vilt, betagende landskap, hvor isens kolde dødspust og de nøkne fjells forrevne tinderekker er parret med de dype fjorders smilende ynde, der de ligger kranset av frodig bjerkeskog og med velstelte gårder, som spiller sig i det grønne mattskinnende brevann. Og for den opmerksomme iakttager med bare den minste innsikt i geologi, vil landets underlige historie fra istiden av være klart

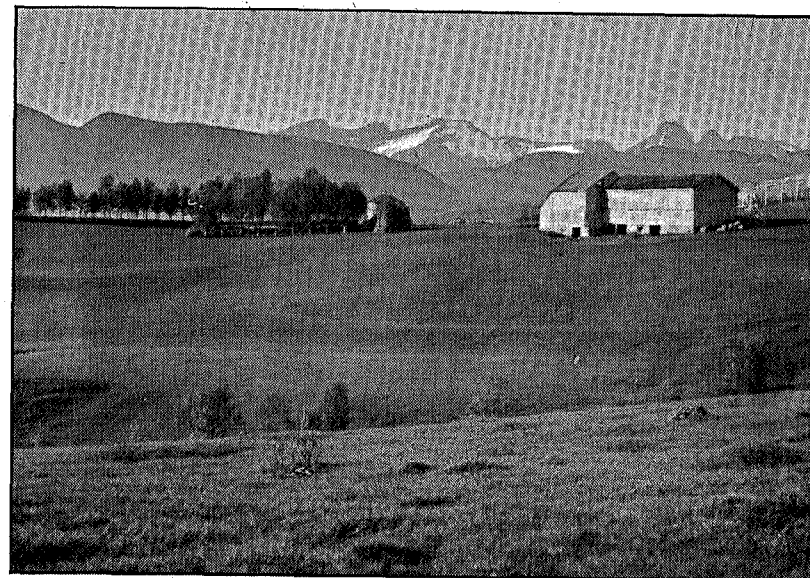

*Engenbreen sett fra fjordens nordside. (Fondal ligger på sydsiden).
Juni 1934.*

innrisset i form av bottendaler, morener, terrasser, strandlinjer, skuringsstriper m. m., hvor han så vender øiet. Et turiststrøk av første rang.

Fra Grønøy, denne Nordlands perle midt i dampskibsleden, skjærer tre fjorder sig innover mot Svartisen. Det er Glomfjorden, Bjæangsfjorden og Holandsfjorden. Men bare den siste av dem når helt inn til selve isen. Det er Holandsfjorden de store turistskibene løper inn i, etter at man på avstand først har beundret Svartisen, sett dens hvite kuppel i det fjerne over Grønnøys lubne furuskog og grønne marker. Her i fjordens bunn kommer en av Svartisens gletchere hele dalen nedover og like til noen hundre meter fra sjøkanten, så det er bare et lite kvarters spasertur fra bryggen frem til selve breen.

Tusenvis av turister valfarter hvert eneste år til denne natu-rens severdighet. De kommer iland fra sine flytende hoteller iført de forunderligste antrekk for denne turens skyld, fra fullt alpeutstyr med piggstøvler, stokk og gemsefjær, til høihelede

Fondal med Glomfjordfjellene i bakgrunnen. Juni 1934.

sko og bemalte negler. Toget drar innover den idylliske men nokså stenete vei, mens styrmenn og turistførere søker såvidt mulig å holde rede på flokken, påse at ingen faller og brekker benene, ingen faller ned i sprekkene, ingen kryper for langt inn i huler og rum under isen, så de risikerer å bli derinne. Det er ikke så lite mas å få hele den begeistrede og løsslupne flokk velbeholden med sig tilbake til skibet.

Her er en livlig trafikk hele sommeren igjennem. Fra slutten av juni frem til midten av august har Holandsfjorden anløp av flytende hoteller annenhver dag omtrent. Veldige kolosser som ruver i den trange fjord. «Stella Polaris» er den minste av dem, og selv vår egen «Stavangerfjord» blir liten mot jetteskibet «La Fayette» på 25,000 tonn. Her klinger alle jordens tungemål mellom Holandsfjordens fjell og gletchere.

Men det virkelig vakre og interessante i all naturskjønnheten her, det får ikke disse raskt farende turister se og nyte. Det er forbeholdt oss, som har vårt daglige liv og virke her i Svartisens naboskap.

Fondal gård med Helgelandsbrekken i bakgrunnen, tatt mot øst. Juni 1934.

En kilometer utenfor Holandsfjordens bunn stikker en kort bred dal rett syd mot Svartisen. Det er Fondalen. Som alle daler her er den blitt gravet ut av isen og har fått den runde brede trauforn. Det var, mens landet lå neddykket hundre meter lavere enn nu og sjøen formodentlig stod i denne høide i tusener av år, at isens breer stadig arbeidet sig nedover fra innlandet mot fjorden og derunder førte med sig veldige masser av grus og stenblokker, som blev oplagret i sjøkanten, hvor breene kalvet. I Fondalen ligger nu denne endemoréne som en hundre meter høi voll rett op fra sjøen. En veldig barriere som stenger dalen av mot fjorden, bare breelven fra gletcheren har skåret barrieren igjennem med et V-formet kutt. Selv i skjæringens del sees ikke annet enn bare grus og løsblokker, så moréne fortsetter sikkert dypt ned under sjøens overflate.

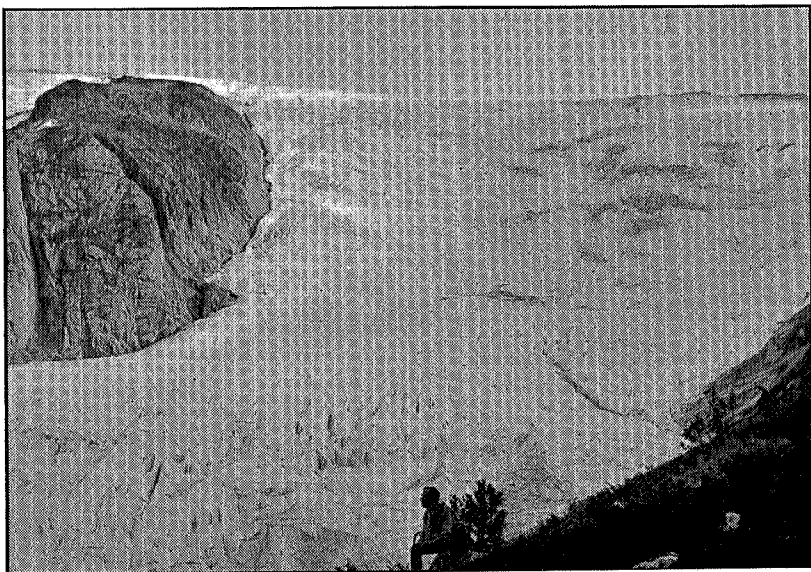
Oppe på denne voll med vid utsikt både innover og utover ligger Fondal gård, Svartisens nærmeste nabo. Med uendelig mœie og bruk av bare håndredskaper — hakke, spade, spett og grev — har bonden på Fondal gjennom flere generasjoner ryd-

Grafittverket i Rendalsviken. Med lupe vil tydelig sees brikkene for taugbanen fra vaskeriet ved fjorden til bruddet i venstre av den høitliggende flate fjelldal. Juni 1934.

det sig en boplass, som der står respekt av. Mange tusen lass med sten, dels småsten, dels sønderskilte eller søndersprengte blokker, har han plukket ut av den stenfylte morénejord. Et slitsomt arbeide hvor der ikke er blitt spørsmål om hverken åtte timers arbeidsdag eller tariffmessig lønn. Stenvollene langs alle innmarkens grenser og stenfyllingene vidner om det trofaste strev, som har lagt den provins til landet som kalles Fondal gård, nu en velstelt eiendom på sytti mål finfin innmark. Den gamle rydningsmann, nu kårman på gården, er åtti år, krokett og utslitt. Man kan se, hvor det tunge arbeide har tatt all hans livskraft. Men sønnen har tatt arven op og fravrister utmarken et mål eller to nyland om året.

Om vinteren må her være ensomt og trist, men en slik nyslått sommerdag ved Sankthans er Fondal et av de vakreste og triveligste steder i vårt naturskjønne land. De som i årevis har gått her i sitt daglige slit ser det vel ikke så tydelig som jeg, som er

Fondalsbreen.

Øverst tilhøire på breen skimtes to små svarte striper; det er fastfjellet under breen som her er kommet tilsyne.

ny på stedet og ennå ikke er blitt mett av å se og nyte. Like ny og betagende er den stadig for mig denne utsikten her fra Fondal.

I nord har jeg fjorden med sitt grønnblakke vann rett under mig. Fra den hever sig de lubne skoglier, den ene rekke bak den annen, stilisert som kulissene på et teater. I høide med Fondalmoréne går der en skarpt trukket vannrett linje gjennom skogen på fjordens annen side, den er som trukket med lineal. Det er en strandlinje fra samme geologiske periode som moréne, et så tydelig geologisk bevis som noen kan ønske sig. Bak åsene, langt borte, avsluttes sceneriet med den spisse rad av Glomfjordtindene — nakne, grå, forrevne, rent uhyggelige i sin goldhet.

I syd den brede dal helt overgrodd med bjerkeskog like op til bratte svaberget, her og der noen myrstrekninger. Breelven slynger sig som et grågrønt bånd gjennom den. Men knappe tre

Fra Fondal.

kilometer borte, i dalbunnen, står Fondalsbreen som en vegg, som en gigantisk stivnet foss, plutselig størknet i sitt ville fall fra Svartisens brem ned i dalens dyp, som en uhyre brattsjø med skumkant og fråde, stivnet i samme øieblikk som den skulde styrte sig ut over oss. Jeg kan gripe mig selv i fantasier om, hvad der vilde hende, dersom isen plutselig slapp løs, smeltet og kom fossende ned Fondalen. Forferdelige ragnarokk! — Men heldigvis, den er bundet, det er bare en forsiktig labb av giganten som blir holdt i sitt bur bak fjellbarrieren. Nu skinende hvit av forsommerens nysne, med blink av blått og grønt i alle sprekker.

Vakrest av alt er kanskje utsynet østover, særlig om en går et stykke fra og ser gården med selve Helgelandsbukken til bakgrunn. Den er landsdelens høieste fjell, stiger like fra fjordbunnen 1454 meter til værs og stenger med sin fjellmasse den midtre del av Svartisen inne. Bare en eneste arm, Engenbreen, får lurt sig omkring fjellet på sydsiden og ned hele dalen næsten til fjords. Det er denne breen som alle turistene skal hen til.

Helgelandsbukken er et overmåte vakkert fjell, en kam med en rekke tagger i stadig stigning. Oftest er den dekket av tåke, men når denne letter og man ser dem dukke frem den ene tinde mere himmelstrebende enn den annen, inntil det synes umulig at noe kan komme høiere, da virker den mektig imponerende. Helt ute fra leden sees den rake høit op over omgivelsene og med Svartisens kuppel på begge sider. Sett her fra gården står dens spisse tagger og stupbratte sider i herlig kontrast til Fondalengenes myke linjer med huset selv inne i en lund av rogn, bjerk og hegg og med den lubne bjerkeli et stykke bakom.

Nei, Fondal kan ikke beskrives, stedet må oppleves. De turister som «gjør» Nordland og Troms og Nordkapp på et par uker med turistbåt eller ruteskib, de får inntrykkene alt for tett på hverandre, de blir overmette, kan ikke fordøie det alt sammen. Hvor meget mere vilde de ikke ha av sin Nordlandsferie, om de la sig fore på et enkelt sted av vårt eventyrland her nordenfor polarcirkelen. Gjerne spanderte hele sin sommer der. Og da burde et sted som Fondal komme i første rekke. Her er et eldorado for naturelskere, for botanikere, zoologer, geologer, alpenister, bre-vandrere, fotografer, malere og ikke minst for eieren av slitte nerver. Intet av det moderne livs djevleskap vil forstyrre ham her.

Vidunderlige Fondal!

BILFOLK OG FOTFOLK PÅ SAMME FRONT I KAMPEN FOR EN VEI

TYDAL—AURSUNDVEIEN BØR OG MÅ BYGGES!

AV SVERRE J. HERSTAD

*Det lunter en vei så trutt avsted,
opunder de gamle gårde,
Den kaver sig bakke op og ned
og legger sig sindig fore.
En mosegrodd kar som regner i mil
og prater om gamle skifter,
og hilser Guds fred og tar sig en hvil,
hvor gresset for vinden vifter.*

(Th. Caspari).

Ja, slik kan ens romantiske jeg nynne om gamleveien og den gang da jeg var pike, da var det piker til. Men tidene skifter og menneskene med dem, og så får en forsøke så langt evnen rekker å følge med tiden og imøtekomme de krav som den stiller. Det er *hyggelig* med en mosegrodd kar som «kaver sig bakke op og ned og legger sig sindig fore», men det er ikke *rasjonelt* i forhold til det nye kommunikasjonsmiddel som mere enn noe annet har kappet av avstandene og revolusjonert livsforholdene her i landet: *bilen*.

Bilismen og dens betydning for vårt land er emne for en lang avhandling som har utallige sider — økonomisk, kulturelt og nasjonalt. Men til grunn for denne lille artikkel ligger en sterk tro spesielt på turist- og reiselivets utviklingsmuligheter her hjemme takket være bilismen — vel å merke hvis vi forstår vår besøkelsestid og tilrettelegger forholdene slik at turisttrafikken på gummihjul får den anledning til ekspansjon som den fortjener — som vi alle vil tjene på — også de organisasjoner som arbeider for fotturistenes interesser! Det er bare fire eksportnæringer som går foran turisttrafikken når det gjelder å bringe inntekter til landet, men de 30 millioner turisttrafikken nu inn-